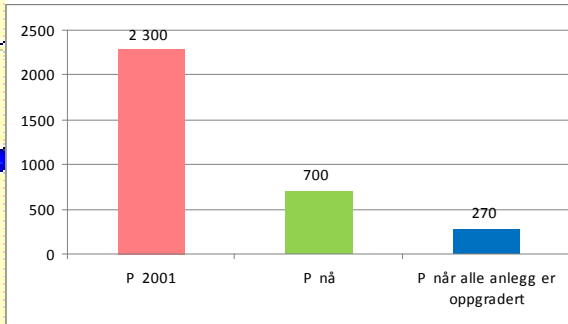

Separate avløpsanlegg - systematisk opprydding og organisering av kontroll og overvåkning

Helga Gunnarsdóttir, daglig leder Vannområdeutvalget Morsa

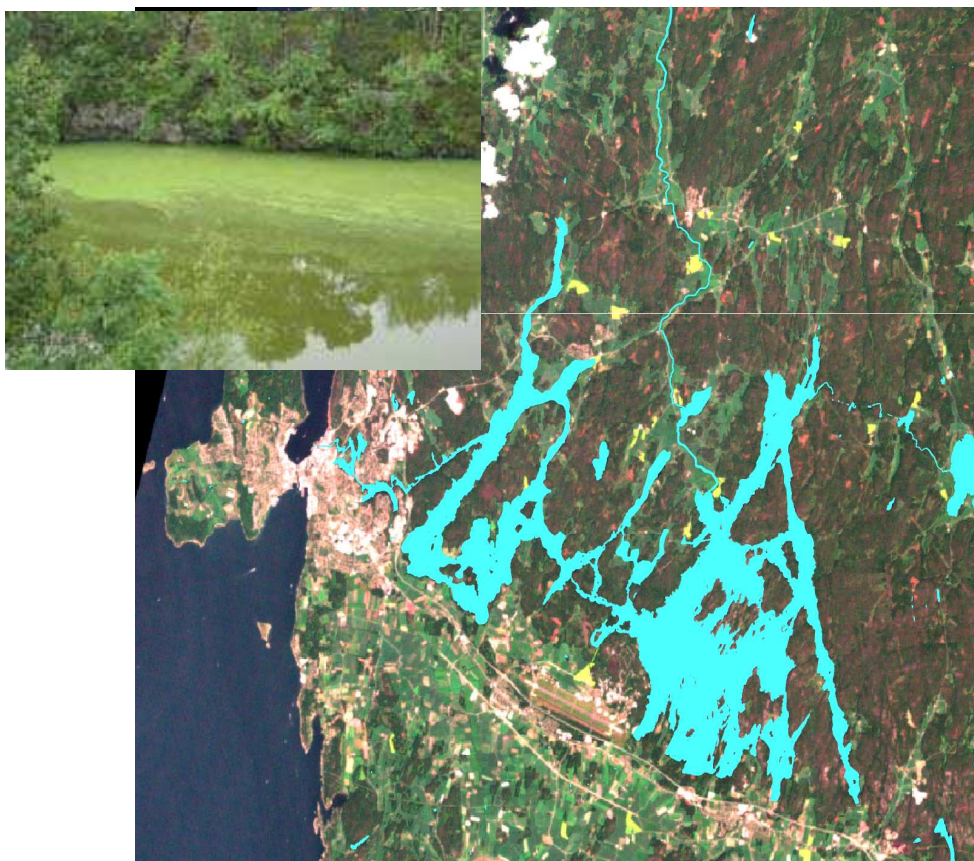
Vansjø/Hobølvassdraget - Morsa

- **690 km² 16% jordbruk, 80% skog**
9 kommuner og 2 fylker, ca 40.000
innbyggere og ca 400 gårdsbruk
- **Morsa-samarbeidet startet i 1999 og**
har som hovedformål å bedre
vannkvaliteten
- **Hovedutfordring:**
Fosfor og partikler fra jordbruket
Fosfor og org. materiale fra avløp

Forårsaker algevekst i elver og
innsjøene
- **Tiltaksanalyse i 2001 la det faglige**
grunnlaget for arbeidet.
Fosfortilførslene til Vansjø må
halveres!

Vansjø

Østfolds største innsjø

250 km strandlinje 36 km²

Unikt natur - og friluftsområde

Drikkevann for 60 000

Reservedrikkevann >100 000

- Tilnærmet hele nedbørfeltet under MG
- Norges mest sårbare innsjø?
- **Det kreves mer omfattende tiltak enn i noe annet vassdrag – derfor ingen ideell modell**

- **Kunnskapsbasert forvaltning – ”allmenn” aksept og enighet**
- **Partsnøytral tiltaksanalyse – Miljøforskningsinstituttene 2001**
 - Tilstand, mål, tiltak og kostnader
- **Kommunedelplaner/tiltaksplaner i kommunene 2002**
- **Miljøprogram for jordbruket 2002 (Morsa) og 2005 (FM)**
- **Handlingsplan for Morsa- sammenstilling av kommunenes og jordbruket planer** Enstemmig vedtatt i 8 kommunestyrer 2003

Morsas avløpsstrategier – Fase I

Fra ORD...

- Kartlegging GIS avløp 1999-2000
- Tiltaksanalyse – Miljøforskningsinst. 2001
- Kommunedelplaner - tiltaksplaner i 2002
 - Hvilke områder skal til forbli spredt og hvor skal kommunen føre fram offentlig avløp
- Lokale forskrifter i 7 kommuner 2002
- Handlingsplan for Morsa – sammenstilling av kommunenes og jordbruket planer
 - Enstemmig vedtatt i 8 kommunestyrer 2003

Tiltaksanalyse 2001

Handlingsplan Morsa 2002-2008

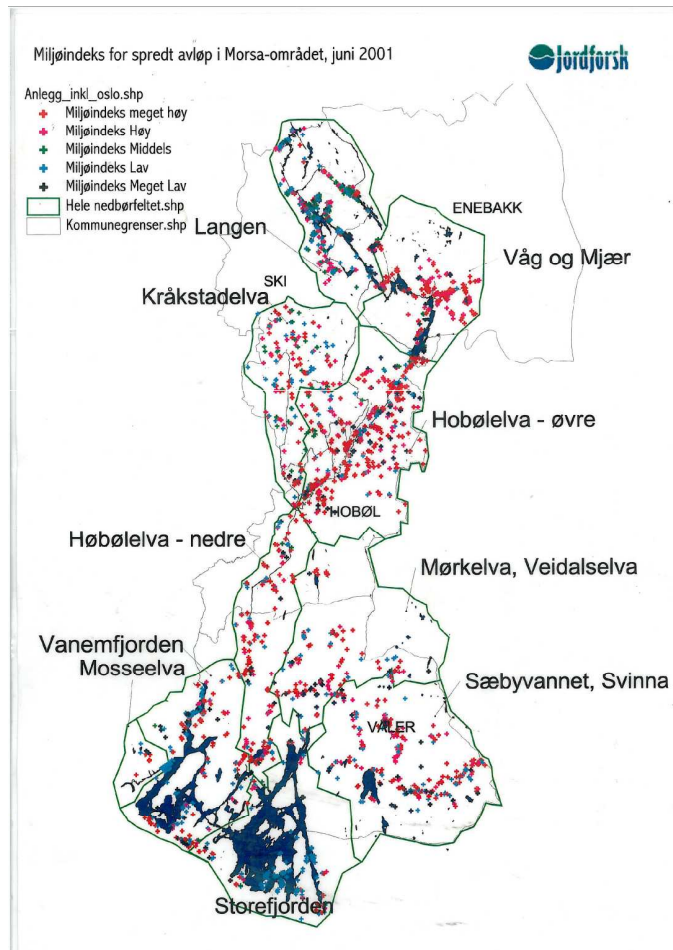
- **Vannmiljømål**
 - Elver og innsjøer skal tilfredsstillende egnethet til bading, fiske og jordvanning og drikkevann (Storefjorden)
 - God økologisk tilstand innen 2015 (Vanndirektivet)
 - Skal oppnås i to etapper
 - 2010
 - 2015
- **Tiltaksmål**
 - 65% av menneskeskapte tilførsler dvs 9,5 tonn fosfor må fjernes. Vansjøs tålegrense!
 - 2,3 tonn P avløp og 7,2 tonn P jordbruk
 - Skal oppnås i to etapper
 - 2002-05 6,5 t P
 - 2006-08 3,0 t P

Norsk institutt for vannforskning
Bioforsk jord og miljø, 2001

Spredte avløp 2001

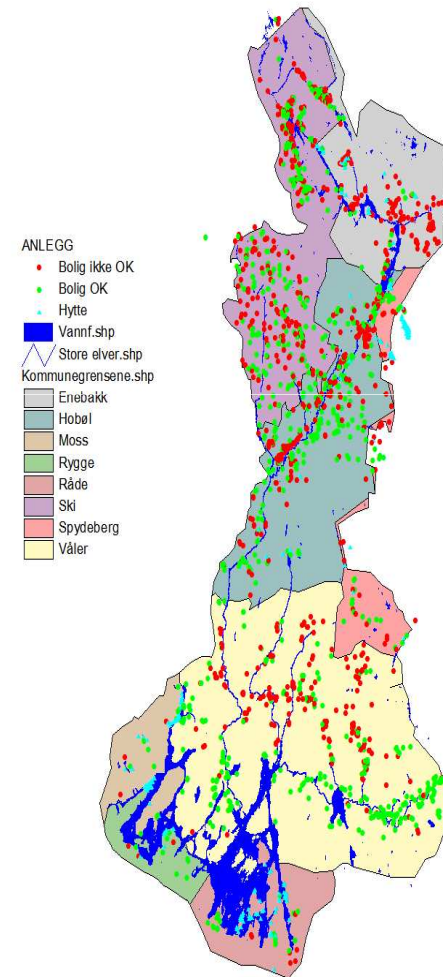
- Ca 2300 anlegg
- > 50 % septiktanker
- Direkteutslipp!
- Kun ca 10 av anleggene tilfredsstillende

Morsas avløpsstrategier – Fase II

... til handling

- Pålegg om opprydding starter 2002/03
 - Eksempel fra Våler
- Felles gebyrpolitikk – dagbøter
 - 200 kr per dag
- Pilotprosjekt Husbanken
 - Lån eller tilskudd til de med svak økonomisk evne

pålegg som resulterer i tiltak

2006

...til handling - eksempel fra Våler 2002-2008

Inndeling i 5 soner: 1 Svinna, 2 Vestre Vansjø, 3 Hobøelva,
4 Veidals/Mørkelva, 5 utenfor Morsa

Informasjonsmøter ifm varsel om pålegg:

- Info-brev/appell fra ordfører
- Prosjektleder med på alle møter (6 stk)
- Flere fagpersoner fra kommunen tilstede
- Meget viktig med det faglige grunnlaget og den politiske forankringen

Påleggsbrev til ca 80-120 oppsittere per påleggsrunde med 1,5 års frist

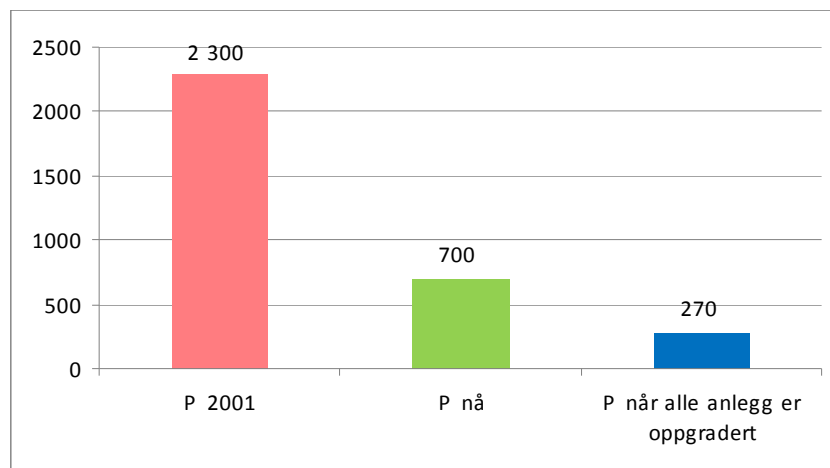
Ved fristens utløp – påminning med ny 3 mnd frist og varsel om dagbøter

Oppdager sosiale forhold etc – heftelse på eiendommen eller Husbanken

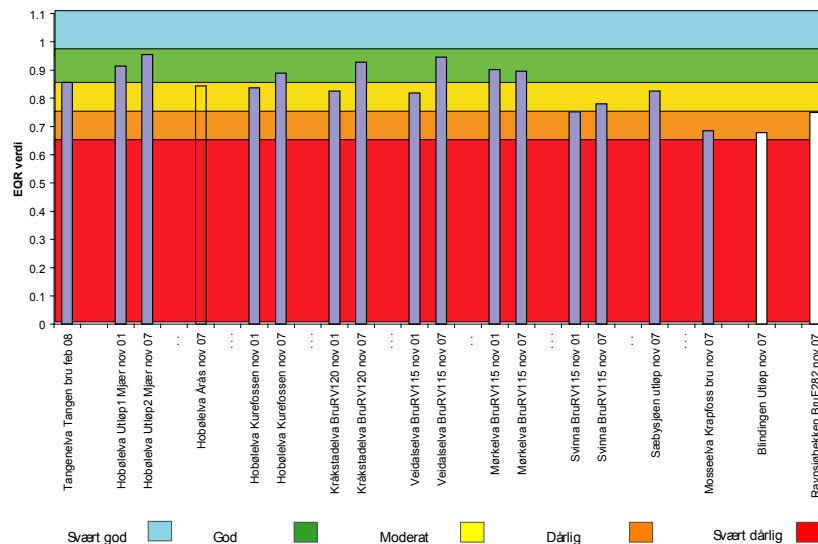
Hvis ikke gjennomføring eller sosiale forhold - Dagbøter

Ved start 2002 ca 600 boliger – nå gjenstår?

Spredte avløp –Måloppnåelse 2008

- Ca 450 kg P gjenstår
- Ca 1600 kg P fjernet

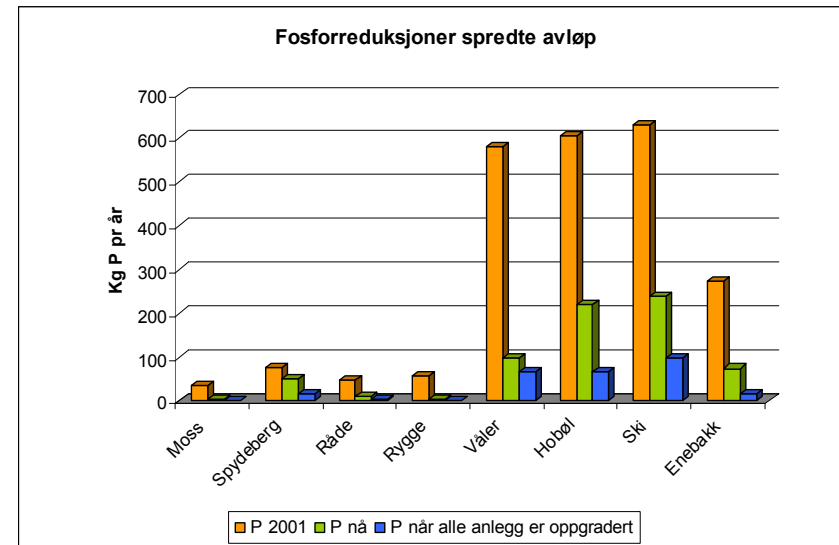
- Ca 15 tonn organisk materiale fjernet
- Forbedring økologisk status for bunndyr 2001-2007

Kommunevis kostnad avløpstiltak og P-reduksjon spredte avløp

Kommune Millioner

- Ski 94
- Våler 63
- Moss 52
- Hobøl 51
- Rygge 28
- Enebakk 26
- Råde 4
- Spydeberg 3

Avløpskostnader 1999-2008

- Kommunale investeringer 187 millioner
- Private investeringer 136 millioner
- Totalt 323 millioner

Kostnader år for år

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Totalt millioner
6,03	16,58	18,9	20,56	42,95	50,1	47,74	28,33	38,3	53,23	323

Morsas avløpsstrategier – Fase III

Av skade blir man ...

- Fungerer anleggene?
2006-2008

erfaringsbasert
endring

Oppfølging og kontroll av små avløpsanlegg

- Rapport Cowi 2006 finansiert av MD v/ SFT:
 - Flertallet av anleggene tilfredsstilte ikke P-kravet
 - Oppfølging er et ansvar for: kommunen, leverandør og anleggseier

Morsas avløpsstrategier – Fase III

Av skade blir man ...

- Fungerer anleggene? 2006-2008

... Klok?

- Nye lokale forskrifter 2008
- Veilederen 2009
- Felles kommunal kontroll og tilsyn 2010

erfaringsbasert endring

...Klok?

- Behov for kompetanseoppbygging og forbedring hos tre aktører:
 - Anleggseiere (behov for kunnskap)
 - Infomateriell under utarbeidelse, infomøter 2010
 - Kommunene (tilsyn og kontroll)
 - Ny forskrift og tilhørende gebyrforskrift. Gjelder fra 2009.
 - Klar styrking av kommunens rolle innen tilsyn og kontroll.
 - Klare krav til drift og vedlikehold
 - Veileder til lokal forskrift høst 2009
 - Felles tilsyns- og kontrollsystem vedtatt i syv kommuner høsten 2009
 - Leverandørene
 - Leverandørene har gjort en rekke forbedringer
 - Videre funksjonskontroll og ny rapport i 2008

Dr grad-prosjekt ved UMB

P-lekkasje fra slam

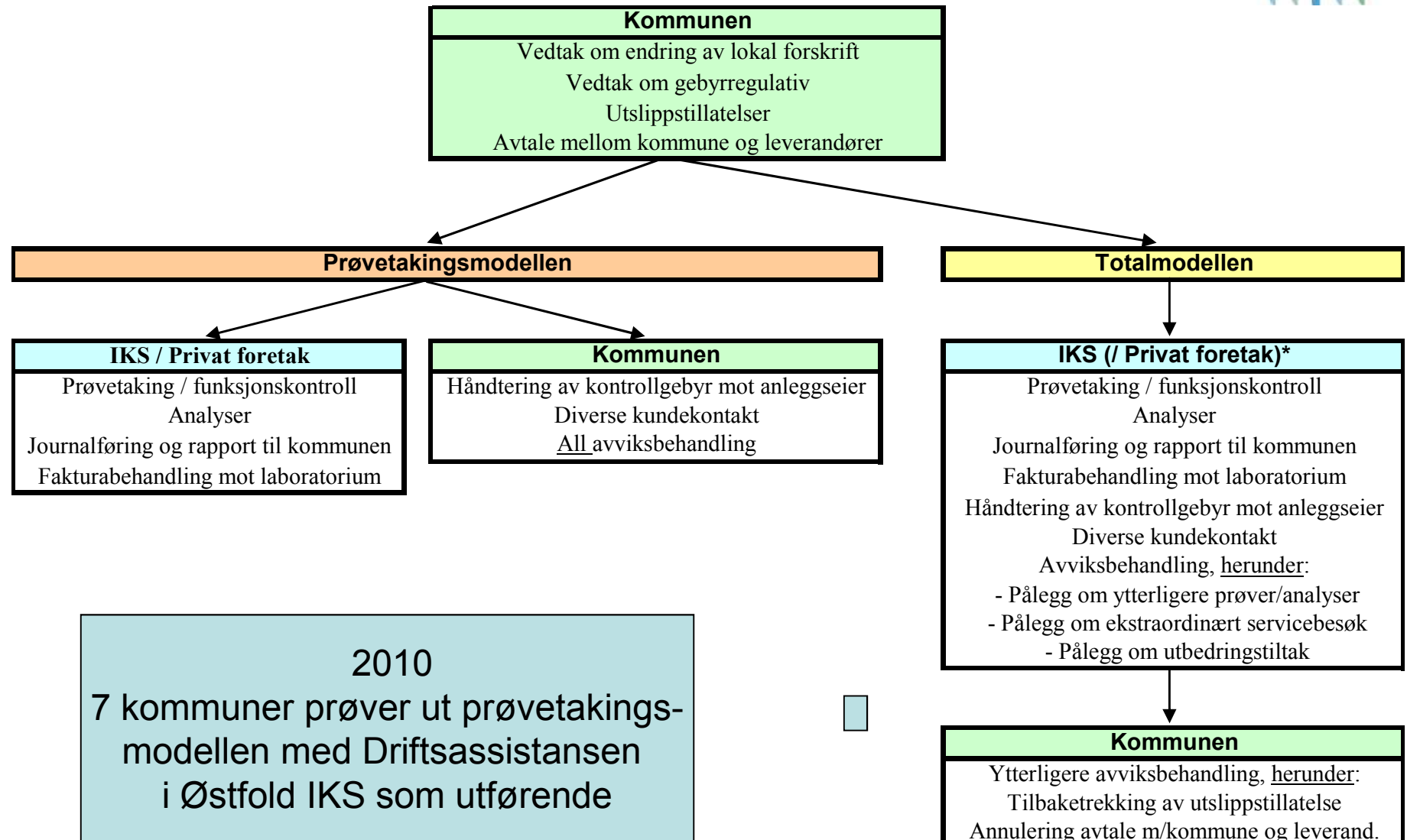
Prøvetaking utløp (blandprøver/stikkprøver)

Ny lokal forskrift om utslipp fra små avløpsanlegg < 50 pe

- Gjelder 7 av 8 kommuner
- Hjemlet i forurensningsforskriften § 12-6, erstatter § 12-7-12-13.
- § 6 Utslippskrav: < 1,0 mg P/l, < 25 mg BOF₅/l
- § 9 Krav til drift og vedlikehold
 - Detaljerte minimumskrav til serviceintervall og hva som skal sjekkes ved servicebesøk
- § 10 Tilsyn og kontroll
 - Kommunen plikter å føre tilsyn som omfatter kontroll av ytelse og kvalitet på service og vedlikehold
 - Risikobasert hvert annet år

Utprøving av organisering av kontroll og tilsyn

Viktige erfaringer

- Politisk og faglig/adm forankring
 - Ingen vingling underveis
- Forankring i kommunale planer
- Avklar framføring av off avløp til boliger/hytter
- Del opp kommunen i områder, puljer
- Gode infomøter er gull ...
- Følg opp pålegg når fristen går ut
 - Husk de som har det sosialt vanskelig
- Ta godt vare på dyktige medarbeidere
- Oppryddingen er enklere enn vi trodde!
- Overvåk økologisk tilstand (bunndyr) før, under og etter!
- Etterprøv om anleggene oppfyller kravene
- Tilsyn og kontroll tilpasses vassdragets sårbarhet

Felles løft for bedre vannmiljø!

Les mer på:
www.morsa.org
www.avlop.no